

Historicky první zahnízdění kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo*) v Ptačí oblasti Rožďalovické rybníky na Jičínsku

The first documented breeding of the Great Cormorant (Phalacrocorax carbo) in Important Bird Area Rožďalovické ponds, Jičín district

Vladimír ŠOLTYS

Na Jihu 532, 506 01 Jičín; e-mail: jicinvet@seznam.cz

ÚVOD

Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*) je druh vodního ptáka se starosvětským typem rozšíření zasahujícím až na severovýchod Severní Ameriky. Zimuje kolem mořských břehů celé Evropy, severní Afriky i u východního pobřeží Kanady a Spojených států amerických. V oblastech s mírnou zimou se zdržuje i na vnitrozemských vodách. V celém areálu vytváří pět subspecií (DEL HOYO 1992), z nichž tři hnízdí v palearktické oblasti. Území České republiky obývá kormorán velký eurasijský (*Phalacrocorax carbo carbo*). Tento poddruh byl v průběhu 19. a první poloviny 20. století v Evropě vystaven intenzivnímu pronásledování. Záměrně byla zlikvidována většina velkých hnízdišť zejména na západě kontinentu. Na konci 60. let 20. století byl počet hnízdících párů v Evropě odhadován na 4 000 (CRAMP & SIMONS 1977, SNOW & PERRINS 1998). Úbytek byl ale zaznamenán i mimo Evropu, celosvětová populace v roce 1980 čítala pouze 110 000 až 120 000 párů (DEL HOYO 1992).

Přesto došlo u tohoto druhu, zejména od roku 1970, k výraznému zvýšení početnosti. Vznik vhodných hnízdních lokalit v podobě velkých vodních děl, způsob hospodaření na nich a schválení příznivých legislativních opatření v ochraně druhu způsobily, že v 90. letech 20. století počet hnízdících kormoránů v Evropě stoupl na 140 000 párů (HAGEMEIJER & BLAIR 1997), poslední odhady hovoří již o evropské populaci čítající 400 000 až 500 000 hnízdících párů (BIRDLIFE INTERNATIONAL 2017).

V České republice vývoj početnosti kormorána velkého kopíroval evropský trend. Nepochybným mezníkem, který ovlivnil hnízdní výskyt na Moravě a posléze i v Čechách, bylo napuštění Střední Novomlýnské nádrže, kde v roce 1982 vyhnízdlilo 32 párů (HUDEČEK 1994). Odtud se tento druh během několika let rozšířil do dalších míst, především na jižní Moravu a do jižních, ale také severních Čech (JANDA & MACHÁČEK 1990). V letech 2001–2003 bylo v České republice zaznamenáno již 200 až 232 hnízdících párů (ŠTASTNÝ *et al.* 2006). Zvyšující se stavy zimujících a protahujících jedinců vedly k tomu, že od roku 2013 již není tento druh veden v České republice jako zvláště chráněný ohrožený druh (ŠEDINA 2013).

Historické údaje o výskytu tohoto druhu v Ptačí oblasti Rožďalovické rybníky chybí. Vzhledem k tomu, že Rožďalovicko bylo v minulých stoletích významnou rybníční oblastí, lze se domnívat, že osud kormoránů zde byl podobný tomu, jaký známe z jiných rybníkářských soustav, např. z Pardubicka, kde se výskyt tohoto druhu uvádí v polovině 19. století

jako hojný, nicméně k hnízdění z důvodu pronásledování člověkem nedošlo (FRÍČ 1872). Historických údajů o výskytu kormorána velkého v Ptačí oblasti Rožďalovické rybníky existuje velmi málo. Z let 1872–1877 je známo pouze několik odstřelů (ŠÍR 1890).

Ve 20. století byl tento druh zaznamenáván na Rožďalovicku zcela sporadicky během migrace. Ve druhé polovině 90. let se četnost výskytu i počty ve sledované oblasti zvyšují. V mírných zimách při nezamrzlých vodních hladinách je výskyt na rybnících celoroční, ale většina kormoránů bývá zastížena v mimohnízdni době. Zcela ojediněle byli jednotlivci zastíženi i u řeky Mrliny nad Lohovským rybníkem (vlastní pozorování). Registrováni jsou jak jednotliví ptáci, tak i větší skupiny. Největší hejno 80 jedinců bylo pozorováno 4. 3. 1998 a 28. 3. 1998, 70 jedinců bylo zaznamenáno 15. 3. 2000 a 50 jedinců pak 18. 3. 2001, vždy na rybníku Zrcadlo (Smolík, Stránský *in litt.*). Údaje o hnízdění v této oblasti chybí (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Příspěvek informuje o prvním prokázaném hnízdění kormorána velkého v Ptačí oblasti Rožďalovické rybníky v roce 2013.

VLASTNÍ POZOROVÁNÍ

Při kontrole lokality Pilský rybník (okres Jičín, mapovací čtverec 5657, koordináty 50°20'35" N, 15°10'38" E, rozloha 50 ha, nadmořská výška 210 m n. m.) jsem dne 14. 5. 2013 zaznamenal několik jedinců kormorána velkého. Během pečlivého průzkumu lokality byla nalezena čtyři dokončená hnízda kormoránů. Hnízda se nacházela na staré solitérní vrbě bílé (*Salix alba*), stojící na ostrůvku ve střední části rybníka, obklopené nižším vrbovým porostem. Hnízda byla postavena ve výšce 8 až 12 metrů blíže ke koncovým částem postranních větví.

Při této návštěvě jsem na dvou hnízdech pozoroval sedící dospělé kormorány. Dalších 4–6 kormoránů sedělo na stromech v okolí nebo poletovali nad rybníkem. Při následné kontrole lokality dne 29. 5. 2013 se na hnízdě zdržoval jen jeden dospělý jedinec. Při třetí návštěvě 12. 6. 2013 byla na lokalitě nalezena hnízda opuštěná a v širokém okolí nebyl pozorován žádný kormorán. Pod hnízdním stromem jsem našel zbytky poměrně zachovalých vaječných skořápek se znaky úspěšného vylíhnutí mláďat. Skořápky nebyly rozdrčené, jejich torza tvořila přibližně polovinu kompletního vejce, jejich zbytky byly nalezeny pod třemi ze čtyř hnízd. Navíc v případě predace by pravděpodobně nebyly zničeny všechny snůšky najednou a ve stejnou dobu. Z jakého důvodu byla hnízda opuštěna, se mi nepodařilo zjistit. Nejpravděpodobnější je lidský faktor, neboť rybník je intenzivně využíván k chovu ryb. Hnízda sama však zničena nebyla a přetrvala na stromě až do zimních měsíců.

Žádný předchozí literární ani jiný zdroj neuvádí případ hnízdění kormorána velkého na Rožďalovicku. Je proto oprávněné se domnívat, že se jedná o první zjištěné, byť neúspěšné, hnízdění čtyř párů tohoto druhu v celé Ptačí oblasti Rožďalovické rybníky. K dalšímu údajnému neúspěšnému zahnízdění kormoránů velkých na Pilském rybníce mělo dojít i v roce 2015 (Stránský *in* KADAVA & VRÁNA 2016). Přes opakované pravidelné návštěvy na této lokalitě jsem ale v tomto roce nezaznamenal hnízdní projevy kormorána velkého, a tudíž tuto informaci nepovažuji za ověřenou. Další neúspěšné hnízdění kormoránů v regionu východních Čech proběhlo v roce 2015 také na Pardubicku (KOHOUTEK 2015). Je možné, že pokusy o zahnízdění kormoránů velkých ve východočeském regionu bude přibývat.

SOUHRN

V roce 2013 bylo na lokalitě Pilský rybník zaznamenáno hnízdění čtyř párů kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo*) na vrbě bílé (*Salix alba*). Minimálně dva páry inkubovaly snůšky. Při kontrole dne 12. 6. 2013 byla hnízda opuštěná. Pod hnízdy byly nalezeny zbytky skořápek, které nesly známky vylíhnutí mláďat. Lze se domnívat, že hnízda byla zničena, s největší pravděpodobností člověkem. Případné zničení hnízd ze strany přirozených predátorů je, vzhledem k opuštění všech čtyř hnízd, málo pravděpodobné. Jedná se o historicky první doložené hnízdění kormoránů velkých v Ptačí oblasti Rožďalovické rybníky.

SUMMARY

The paper describes the first record of breeding of the Great Cormorant (*Phalacrocorax carbo*) in Important bird area “Rožďalovické ponds”, Jičín district (coordinates 50°20'35" N, 15°10'38" E) in 2013. Four pairs of Cormorant built nests on White Willow (*Salix alba*) at bank of Pilský pond. At least two pairs incubated clutches. Author found egg-shells suggested successful chick hatching under nests on 12 June 2013, however all nests were empty in the same visit. Young chicks were probably killed by human.

LITERATURA

- BIRDLIFE INTERNATIONAL 2017: Species factsheet: *Phalacrocorax carbo*. Dostupné on-line na <http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/great-cormorant-phalacrocorax-carbo>. Naposledy navštíveno 20. 2. 2017.
- CRAMP S. & SIMMONS K. E. L. (eds) 1977: *The Birds of the Western Palearctic I*. Oxford University Press, Oxford.
- DEL HOYO J., ELLIOT A. & SARGATAL J. 1994: *Handbook of the Birds of the World. Vol. 1*. Lynx, Barcelona.
- FRIČ A. 1873: *Naturgeschichte der Vogel Europas*. Prag.
- HAGEMEIJER W. J. M. & BLAIR M. J. (eds) 1997: *The EBCC Atlas of European Breeding Birds*. T & A. D. Poyser, London.
- HUDEK K. (ed.) 1994: *Fauna ČR a SR. Ptáci I*. Academia, Praha.
- JANDA J. & MACHÁČEK P. 1990: Kormorán velký, *Phalacrocorax carbo*, v Čechách a na Moravě v letech 1982–1988. *Sylvia* 27: 55–70.
- KADAVA L. & VRÁNA J. (eds) 2016: Ornitologická pozorování. *Panurus* 25: 77–108.
- KOHOUTEK M. 2015: První historicky doložené hnízdění kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo*) na Pardubicku. *Panurus* 24: 57–60.
- SNOW D. W. & PERRINS C. M. 1998: *The Birds of the Western Palearctic*. Oxford University Press, New York.
- ŠEDINA 2013: Vyřazení kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných druhů. *Ochrana přírody* 3: 18–19.
- ŠÍR V. 1890: *Ptactvo české*. Praha
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. (eds) 2006: *Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003*. Aventinum, Praha.

